

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، گروه جغرافیا

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش : برنامه ریزی توریسم

عنوان :

بررسی و شناسایی جاذبه های گردشگری الموت

با تأکید بر مسیر گردشگری الموت - ۲۰۰۰

استاد راهنما :

دکتر ناصر اقبالی

استاد مشاور :

دکتر علی نوری کرمانی

پژوهشگر :

بهنام امیدی

تابستان ۱۳۹۰

اساتید محترم؛

تا زمان دفاع نقشه ها و مطالب تازه ای به این تحقیق اضافه خواهد شد.

سپاسگزارم.

بسم الله الرحمن الرحيم

تقدیم به:

پدر و مادر ارجمند و همسر باوفایم که درس زندگی، اخلاق و عشق را در تار و پود جسم و جان من تنیدند و حامی و پشتیبان من در کوران زندگی بوده و هستند.

تقدیر و تشکر

از استاد فرزانه جناب آقای دکتر ناصر اقبالی و مشاور ارجمند جناب آقای دکتر علی نوری کرمانی که ساعت‌های بسیار از وقت گران بهای خویش را برای راهنمایی و رفع اشکال‌های پژوهش، صرف تحقیق این جانب نمودند و با دقت فراوان و سعه‌ی صدر، کار ویراستاری این پژوهش را انجام دادند کمال تقدیر و سپاس‌گزاری را دارم.

همچنین از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر علی اصغر رضوانی که راه‌گشای من در انتخاب درست موضوع تحقیق بودند قدردانی می‌نمایم.

بهنام امیدی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب بهنام امیدی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۱۰۱۵۰۶۱۵۸۸۱۰۱۴ در رشته جغرافیا - برنامه ریزی توریسم که در تاریخ ۱۳۹۰/۴/۱۲ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی و شناسایی جاذبه های گردشگری منطقه الموت با تاکید بر مسیر گردشگری الموت ۲۰۰۰ با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه ، کتاب ، مقاله و ...) استفاده نموده ام. مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

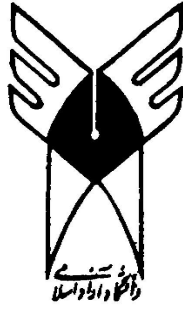
۲- این پایان نامه قبلا برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح ، پایین تر ، یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارایه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل ، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا :

**Islamic Azad University
Tehran Central Branch
Faculty of Human Sciences
Department of Geography**

**Thesis
Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of
Master of Arts
In
Geography, Tourism Management**

**A Study of Tourist Attractions of Alamout Region
with Focus on Touristy Way from Alamout - 2000**

Thesis Supervisor: Dr. Naser Eghbali

Thesis Advisor: Dr. Ali Nouri Kermani

**By
Behnam Omid**

Summer 2011

الف	چکیده
۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات تحقیق
۴	۱-۱- طرح مسأله
۵	۱-۲- انگیزه انتخاب موضوع
۵	۱-۳- اهداف تحقیق
۶	۱-۴- سوالات و فرضیه های تحقیق
۷	۱-۵- روش تحقیق و گردآوری اطلاعات
۸	۱-۶- مفاهیم و واژه های کلیدی
۸	۱-۷- قلمرو تحقیق
۸	۱-۸- محدودیت ها و مشکلات تحقیق
۹	فصل دوم: مفاهیم و دیدگاه های مرتبط با گردشگری
۱۰	۲-۱- پیشینه تاریخی صنعت توریسم
۱۱	۲-۲- تعریف توریست
۱۳	۲-۳- گردشگری مطلوب
۱۴	۲-۴- جغرافیای جهانگردی
۱۴	۲-۵- ارکان اساسی گردشگری
۱۵	۲-۶- انواع گردشگر
۱۵	۲-۷- اشکال عمده توریسم
۱۷	۲-۷-۱- اکوتوریسم یا گردشگری طبیعت
۱۸	۲-۷-۲- ژئوتوریسم
۲۰	۲-۷-۳- توریسم تفریحی
۲۰	۲-۷-۴- توریسم درمانی
۲۱	۲-۷-۵- توریسم فرهنگی و آموزشی
۲۱	۲-۷-۶- توریسم اجتماعی
۲۲	۲-۷-۷- توریسم ورزشی
۲۲	۲-۷-۸- توریسم مذهبی و زیارتی
۲۲	۲-۷-۹- توریسم بازرگانی و تجاری
۲۳	۲-۷-۱۰- توریسم سیاسی
۲۳	۲-۷-۱۱- گردشگری اقامتی
۲۳	۲-۷-۱۲- گردشگری الکترونیک
۲۳	۲-۷-۱۳- گردشگری جایگزین
۲۴	۲-۷-۱۴- گردشگری جوانان
۲۴	۲-۷-۱۵- گردشگری روستایی
۲۴	۲-۷-۱۶- توریسم فصلی

۲۵	۲-۷-۱۷-توریسم تابستانی
۲۷	۲-۷-۱۸-توریسم زمستانی
۲۸	۲-۸-۸-تعاریف و مفاهیم مرتبط با گردشگری
۲۸	۲-۸-۱-اثرات اجتماعی و فرهنگی گردشگری
۲۸	۲-۸-۲-ارزیابی اثرات محیطی
۲۸	۲-۸-۳-آلودگی
۲۸	۲-۸-۴-اوقات فراغت
۲۹	۲-۸-۵-ولایت
۲۹	۲-۸-۶-ایرانگردی
۲۹	۲-۸-۷-بخش بندی بازار
۲۹	۲-۸-۸-برنامه ریزی توسعه منطقه ای
۲۹	۲-۸-۹-برنامه ریزی منطقه ای
۳۰	۲-۸-۱۰-تأثیر فرهنگی بر گردشگر
۳۰	۲-۸-۱۱-تفرجگر (گردشگر راحل)
۳۰	۲-۸-۱۲-تهاجم فرهنگی
۳۰	۲-۸-۱۳-تور گردانها
۳۰	۲-۸-۱۴-جامعه پذیری
۳۱	۲-۸-۱۵-جسارت فرهنگی
۳۱	۲-۸-۱۶-حفاظت
۳۱	۲-۸-۱۷-دگرگونی اجتماعی
۳۱	۲-۸-۱۸-سفر برای درمان
۳۱	۲-۸-۱۹-سفر
۳۲	۲-۸-۲۰-شوک (ضربه) فرهنگی
۳۲	۲-۸-۲۱-ظرفیت پذیرش (حامل)
۳۲	۲-۸-۲۲-ظرفیت جهانگردی
۳۲	۲-۸-۲۳-عواید ارزی
۳۳	۲-۸-۲۴-فرهنگ مادی
۳۳	۲-۸-۲۵-فرهنگ معنوی
۳۳	۲-۸-۲۶-فرهنگ پذیری
۳۳	۲-۸-۲۷-فرهنگ
۳۴	۲-۸-۲۸-کالای گردشگری
۳۴	۲-۸-۲۹-کنترل اجتماعی
۳۴	۲-۸-۳۰-کوچ
۳۵	۲-۸-۳۱-گردشگری (توریسم، جهانگردی، ایرانگردی و جهانگردی)
۳۴	۲-۸-۳۲-گروه های گردشگر
۳۴	۲-۸-۳۳-گسیختگی اکولوژیکی
۳۵	۲-۸-۳۴-مسافرت الکترونیک
۳۵	۲-۸-۳۵-مسافرت منطقه ای
۳۵	۲-۸-۳۶-مقررات فرهنگی

۳۶	۲-۸-۳۷-مقصد سفر
۳۶	۲-۸-۳۸-مقصد پذیرای گردشگر
۳۶	۲-۸-۳۹-منطقه‌ی حفاظت شده
۳۶	۲-۸-۴۰-منطقه گردشگری
۳۶	۲-۸-۴۱-منطقه (زون) گردشگری
۳۷	۲-۸-۴۲-منطقه بندی
۳۷	۲-۸-۴۳-مهاجرت
۳۷	۲-۸-۴۴-هنجارهای اجتماعی
۳۷	۲-۹-رابطه‌ی توسعه‌ی پایدار و گردشگری
۳۸	۲-۱۰-تاریخچه برنامه ریزی گردشگری در ایران
۴۰	۲-۱۱-سابقه‌ی برنامه ریزی توسعه‌ی گردشگری در ایران
۴۱	۲-۱۲-سابقه‌ی برنامه ریزی گردشگری در ایران
۴۳	۲-۱۳-سیاست و گردشگری
۴۴	۲-۱۴-مردم شناسی و گردشگری
۴۵	۲-۱۵-فرهنگ و گردشگری
۴۶	۲-۱۶-فرهنگ پذیری و وانهادگی فرهنگی
۴۶	۲-۱۷-هم‌زیستی و همانندسازی فرهنگی
۴۷	۲-۱۸-منابع گردشگری
۴۸	۲-۱۹-آینده توریسم
۴۸	۲-۲۰-صنایع مرتبط با گردشگری
۴۸	۲-۲۰-۱-صنایع دستی
۴۹	۲-۲۰-۲-طبقه بندی صنایع دستی
۵۳	۲-۲۰-۳-نقش صنایع دستی در توسعه گردشگری و مبادلات فرهنگی
۵۳	۲-۲۱-تعریف اوقات فراغت
۵۵	۲-۲۱-۱-معیارهای تقسیم بندی گذران اوقات فراغت
۵۶	۲-۲۱-۲-تسهیلات محلی اوقات فراغت
۵۶	۲-۲۱-۳-تسهیلات ملی اوقات فراغت
۵۶	۲-۲۱-۴-از نظر گروه های سنی
۵۷	۲-۲۱-۵-از نظر فرهنگ
۵۷	۲-۲۱-۶-از نظر نیازهای خاص
۵۷	۲-۲۱-۷-از نظر جنسیت
۵۸	۲-۲۱-۸-موارد اجرایی و نظارتی مرتبط با سایت های فراغتی
۵۸	۲-۲۱-۹-عوامل موثر بر تقاضای گردشگری
۶۰	۲-۲۲-گردشگری و توسعه‌ی پایدار
۶۲	۲-۲۳-پیشینه تحقیق
۶۳	فصل سوم: جغرافیای طبیعی و انسانی منطقه الموت
۶۴	بخش اول: جغرافیای طبیعی
۶۴	۳-۱-موقعیت جغرافیایی الموت
۶۶	۳-۲-مساحت و شکل جغرافیایی

۶۶	۳-۳-ساختمان زمین شناسی الموت
۷۰	۳-۴-اقلیم الموت
۷۱	۳-۴-۱-بارش
۷۲	۳-۴-۲-رطوبت
۷۲	۳-۴-۳-باد
۷۳	۳-۴-۴-آب و هوای معتدل کوهپایه یا حاشیه رودخانه
۷۴	۳-۴-۵-آب و هوای سرد کوهستانی
۷۵	۳-۵-وضعیت آب الموت
۷۶	۳-۵-۱-آب های سطحی
۷۸	۳-۵-۲-دریاچه
۷۹	۳-۵-۳-آب های زیرزمینی
۸۰	۳-۵-۴-چشمه های آب معدنی
۸۱	۳-۶-وضعیت خاک الموت
۸۲	۳-۷-وضعیت پوشش گیاهی و زندگی جانوری الموت
۸۲	۳-۷-۱-جنگل ها، مراتع و پوشش گیاهی
۸۷	۳-۷-۲-زندگی جانوری
۸۸	۳-۷-۳-منطقه حفاظت شده الموت
۸۹	۳-۸-ژئومورفولوژی الموت
۸۹	۳-۸-۱-ناهمواری ها
۹۵	بخش دوم: جغرافیای انسانی الموت
۹۵	۳-۹-الموت در تقسیمات سیاسی ایران
۹۶	۳-۱۰-ترکیب ساختمانی جمعیت
۱۰۱	۳-۱۱-نیروی انسانی و اشتغال
۱۰۱	۳-۱۲-سکونت گاه های روستایی
۱۰۲	۳-۱۳-زبان
۱۰۳	۳-۱۴-خط
۱۰۳	۳-۱۵-آموزش و پرورش
۱۰۵	۳-۱۶-سابقه کشاورزی
۱۰۷	۳-۱۷-پیشینه تاریخی الموت
۱۱۰	۳-۱۸-وجه تسمیه الموت
۱۱۱	۳-۱۹-ترکیب نژادی جمعیت
۱۱۳	۳-۲۰-جاذبه های طبیعی
۱۱۳	۳-۲۰-۱-دریاچه اوان
۱۱۵	۳-۲۰-۲-صخره های روستای اندج
۱۱۸	۳-۲۱-جاذبه های تاریخی
۱۱۹	۳-۲۱-۱-دژهای الموت
۱۲۰	۳-۲۱-۱-۱-قلعه الموت
۱۳۰	۳-۲۱-۱-۲-قلعه لمبسر
۱۳۳	۳-۲۱-۱-۳-قلعه سنگرود

۱۳۴	۳-۲۱-۱-۴-قلعه شیرکوه (بیدلان)
۱۳۵	۳-۲۱-۱-۵-میمون دژ
۱۳۵	۳-۲۱-۱-۶-قلعه نوینر شاه
۱۳۶	۳-۲۱-۱-۷-قلعه ایلان
۱۳۶	۳-۲۱-۱-۸-قلعه اندج
۱۳۶	۳-۲۱-۱-۹-قلعه شهرک
۱۳۷	۳-۲۱-۱-۱۰-قلعه سفیددر
۱۳۷	۳-۲۱-۱-۱۱-قلعه شمس کلایه
۱۳۸	۳-۲۱-۲-ده گازرخان و آثار آن
۱۴۳	۳-۲۲-۱-امامزاده های الموت
۱۴۴	۳-۲۲-۱-امامزاده هجده تن
۱۴۴	۳-۲۲-۲-امامزاده زرآباد (چنار خونبار زرآباد)
۱۴۷	۳-۲۲-۳-امامزاده آیین
۱۴۸	۳-۲۳-کاروانسرای پیچ بن
۱۴۹	۳-۲۴-جاذبه های فرهنگی
۱۴۹	۳-۲۴-۱-مراغی یا کله‌بزیها
۱۵۳	۳-۲۵-صنایع دستی
۱۵۴	۳-۲۶-آیینها و سنتها
۱۵۴	۳-۲۷-جشنها و مراسم
۱۵۵	۳-۲۹-مسیر گردشگری الموت-دوهزار
۱۵۷	۳-۲۹-۱-روستای هنیز
۱۵۸	۳-۲۹-۲-جان پناه و گردنه سیلان
۱۵۹	۳-۲۹-۳-کوه سیلان (سیاهلان)
۱۶۷	۳-۲۹-۴-گوسفند سرای وینی
۱۶۸	۳-۲۹-۵-عبور از یخچال های طول مسیر تا دشت دریاسر
۱۷۰	۳-۲۹-۶-دشت دریاسر
۱۷۰	۳-۲۹-۷-اسل محله
۱۷۲	۳-۲۹-۸-دهستان دوهزار
۱۷۳	۳-۲۹-۸-۱-وجه تسمیه دوهزار و سه هزار
۱۷۴	۳-۲۹-۸-۲-جاذبه‌های گردشگری دوهزار
۱۷۶	۳-۲۹-۸-۳-امامزاده های منطقه ی دوهزار
۱۷۹	فصل چهارم: جمع بندی و تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق
۱۸۲	۴-۱-مشکلات موجود بر سر راه جذب هرچه بیشتر توریست ها به الموت
۱۸۶	۴-۲-راهکارهای توسعه ی پایدار گردشگری در الموت
۱۹۲	فصل پنجم: آزمون فرضیه ها، نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۹۳	۵-۱-آزمون فرضیه ها
۱۹۳	۵-۱-۱-فرضیه اول
۱۹۴	۵-۱-۲-فرضیه دوم
۱۹۵	۵-۱-۳-فرضیه سوم

۱۹۶	۲-۵-پیشنهادات
۲۰۰	۱-۲-۵-پیشنهادات برای تحقیقات بعدی
۲۰۲	فهرست منابع
۲۰۷	فهرست سایت ها
۲۱۳	چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۵	جدول شماره ۱: ارکان اساسی گردشگری
۷۰	جدول شماره ۲: متوسط دمای ایستگاه هواشناسی معلم کلایه در بلند مدت
۷۱	جدول شماره ۳: آمار بارندگی بلند مدت ایستگاه معلم کلایه
۷۲	جدول شماره ۴: میانگین رطوبت ایستگاه هواشناسی معلم کلایه در بلند مدت
۹۶	جدول شماره ۵: تعداد آبادی های الموت به تفکیک وضع طبیعی آبادی
۹۷	جدول شماره ۶: جمعیت بخش رودبار الموت بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵
۹۸	جدول شماره ۷: جمعیت نقاط روستایی بخش رودبار الموت به تفکیک آبادی
۱۰۴	جدول شماره ۸: تعداد مدارس بخش رودبار الموت بر حسب مقطع تحصیلی و جنسیت
۱۶۲	جدول شماره ۹: فاصله و ارتفاع نقاط کوهستانی مسیر الموت-دوهزار

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۸۴	نمودار شماره ۱: نمودار آمبروترمیک ایستگاه هواشناسی معلم کلایه در دوره ۱۰ ساله ۱۳۷۹-۱۳۸۸

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۶۵	نقشه شماره ۱: موقعیت استان قزوین در ایران و موقعیت الموت در استان قزوین
۱۱۲	نقشه شماره ۲: راه اصلی دسترسی به الموت
۶۸	نقشه شماره ۳: زمین شناسی ایران
۶۹	نقشه شماره ۴: زمین شناسی الموت
۸۱	نقشه شماره ۵: دریاچه اوان
۸۹	نقشه شماره ۶: نقشه ژئومورفولوژی قزوین-الموت-تنکابن
۹۵	نقشه شماره ۷: تقسیمات سیاسی استان قزوین
۱۱۳	نقشه شماره ۸: موقعیت جغرافیایی دریاچه اوان
۱۱۸	نقشه شماره ۹: راهنمای بازدید از میراث طبیعی و فرهنگی دره الموت
۱۳۸	نقشه شماره ۱۰: موقعیت روستای گازرخان و راه دسترسی به آن
۱۴۵	نقشه شماره ۱۱: موقعیت روستای زر آباد نسبت به قزوین
۱۵۰	نقشه شماره ۱۲: محدوده سکونت مراغی ها
۱۵۵	نقشه شماره ۱۳: مسیر الموت (هنیز) به دوهزار
۱۵۹	نقشه شماره ۱۴: موقعیت کوه سیلان
۱۶۵	نقشه شماره ۱۵: مسیر الموت (هنیز) به دوهزار

فهرست عکس‌ها

صفحه	عنوان
۸۰	عکس شماره ۱: چشمه و آبشار گرمارود
۸۲	عکس شماره ۲: نمایی از جنگل های پراکنده الموت
۸۳	عکس شماره ۳: چرای گوسفندان در نزدیکی گوسفندسرای سیلی سرا-روستای وناش
۸۴	عکس شماره ۴: مراتع شمالی الموت-دامنه های کوهستان سیلان
۸۷	عکس شماره ۵: پوشش گیاهی و باغ های الموت-روستای کوشک
۱۰۲	عکس شماره ۶: نمایی از روستای اندج در کناره اندج رود
۱۰۷	عکس شماره ۷: پوشش گیاهی دامنه های رو به شمال الموت - البرز
۱۱۵	عکس شماره ۸: دریاچه اوان
۱۱۷	عکس شماره ۹: نمایی از رودخانه اندج رود و صخره های اندج
۱۱۸	عکس شماره ۱۰: صخره پایه قلعه الموت
۱۲۴	عکس شماره ۱۱: یافته های کاوش در قلعه الموت
۱۲۷	عکس شماره ۱۲: قلعه الموت در دست بازسازی
۱۲۸	عکس شماره ۱۳: داربست های فلزی نصب شده جهت بازسازی قلعه الموت
۱۲۹	عکس شماره ۱۴: قلعه الموت در دست بازسازی
۱۲۹	عکس شماره ۱۵: چشم انداز کوه هودکان در شمال و یافته های کاوش در قلعه الموت
۱۳۰	عکس شماره ۱۶: قلعه لمبسر
۱۳۳	عکس شماره ۱۷: ویرانه های قلعه سنگرود، با چشم انداز روستای رزگرد
۱۳۴	عکس شماره ۱۸: بقایای قلعه بیدلان
۱۳۸	عکس شماره ۱۹: قلعه شمس کلایه
۱۴۱	عکس شماره ۲۰: نمایی از ده گازرخان
۱۴۷	عکس شماره ۲۱: امامزاده آیین روستای کوشک
۱۴۶	عکس شماره ۲۲: کاروانسرای پیچ بن
۱۵۸	عکس شماره ۲۳: جان پناه سیلان
۱۶۰	عکس شماره ۲۴: تصویر هوایی کوه سیلان
۱۶۱	عکس شماره ۲۵: نمایی از کوه سیلان-از شمال (دشت دریاسر)
۱۶۳	عکس شماره ۲۶: نمایی از کوه سیلان
۱۶۶	عکس شماره ۲۷: دره ی هرتنگ به سمت شمال
۱۶۸	عکس شماره ۲۸: نمای جبهه شمالی از گوسفندسرای وینی
۱۶۹	عکس شماره ۲۹: یخچال های مسیر گوسفندسرای وینی
۱۷۱	عکس شماره ۳۰: نمایی از بالا از روستای اسل محله دوهزار، در دامنه های رو به شمال سیلان
۱۷۲	عکس شماره ۳۱: دره دوهزار، رو به شمال
۱۷۴	عکس شماره ۳۲: جنگل های دوهزار

مقدمه:

گردشگری امروز تمامی مرزهای فرهنگی و سیاسی جهان را درنوردیده و مگر در مواردی خاص مثل جوامع مذهبی و بنیادگرا و یا جوامع بسته ی نظامی، به همه جای جهان سرک می کشد، تولید ناخالص داخلی را بالا می برد، فرهنگ ها را تقویت یا دگرگون می کند، اشتغال می آفریند، میراث گذشتگان را می شناساند و تولید ثروت می نماید. تقریباً همه ی جوامع جهان امروزه به نوعی از گردشگری متأثرند. حال سهم بعضی کشورها بیشتر (مثل اسپانیا و فرانسه) و سهم برخی کمتر (مانند کره شمالی و افغانستان) است. در زمان حاضر، جهانگردی هر روز بیش از گذشته رشد می کند و همواره جاذبه های جدید معرفی و تبلیغ می شوند. جهانگرد امروز، علاوه بر جاذبه های سنتی، به دنبال جاذبه های تازه است و این یعنی یک بازار بزرگ به وسعت جهان، که هر کالایی در آن خریدار دارد.

جاذبه های گردشگری به شاخه های متنوعی طبقه بندی می شود. گردشگری طبیعت، گردشگری یادمانی-تاریخی، گردشگری سلامت، گردشگری فرهنگی، گردشگری ورزشی و بسیاری دیگر که در این مقدمه مجال یادآوری همه ی آن ها نیست.^۱ اما در این تحقیق فقط به یک نوع خاص از گردشگری بسنده نشده است. در تحقیق حاضر، کلیه جاذبه های عمده گردشگری در منطقه ی الموت واقع در شمال شرقی استان قزوین مورد بررسی قرار گرفته اند. در ایران با توجه به تنوع فصل ها و طبعاً کم بودن روزهای مناسب برای گردشگری به خصوص در مناطق کوهستانی مثل الموت، و همچنین ساعات طولانی کار و حداقل تعطیلات پایان هفته و مهم تر از همه سطح متوسط به پایین درآمد و رفاه برای بخش اعظم جامعه، گردشگر فقط برای دیدن یک اثر رنج و هزینه سفر را متحمل نمی شود. پس بهتر است که یک منطقه برای سفر معرفی شود که چند جاذبه ی مهم را در فواصل کوتاه از هم داشته باشد. از این منظر، الموت مقصدی ایده آل برای سفر است. همچنین با توجه به نزدیک بودن قزوین و الموت به پایتخت، گردشگران بالقوه ی زیادی برای بازدید از این منطقه وجود دارند که در صورت معرفی و رتبه بندی صحیح جاذبه های گردشگری منطقه الموت، به سفر ترغیب می شوند و اثرات مثبت گردشگری از جمله افزایش اشتغال و افزایش ثروت و درآمد و در نتیجه بالا رفتن سطح رفاه را در منطقه ی نسبتاً محروم الموت از خود به جای می گذارند. مورد مهم دیگر امکان سفر یک روزه از پایتخت به الموت است که

^۱ در فصل دوم این تحقیق انواع گردشگری به تفصیل آورده شده است.

می توان با ۶ تا ۸ ساعت حضور در منطقه، از چند جاذبه ی مهم مثل قلعه الموت، روستای گازرخان، دریاچه اوان و مناظر ژئوتوریستی و طبیعت منطقه بازدید به عمل آورد.

برای استفاده هرچه بهتر گردشگران از فرصت سفر به الموت و در راستای آن، ایجاد فرصت های شغلی و ارتقای سطح عمومی رفاه برای جامعه ی میزبان، پیشنهاداتی در فصل پنجم تحقیق آمده که مهمترین آن ها عبارت اند از: توسعه ی زیرساخت های گردشگری در منطقه الموت با حمایت و سرمایه گذاری دولت و مشارکت فعال بخش خصوصی، توسعه و بهسازی شبکه ی راه ها که در حال حاضر از عمده ترین موانع توسعه ی گردشگری در منطقه است، ترویج فرهنگ گردشگری در بین ساکنان مناطق و روستاهای میزبان گردشگری و ساماندهی مشاغل مرتبط با گردشگری در منطقه اعم از هتلداری، مهمانخانه ها، رستوران ها، مغازه ها و فروشگاه های محلی، صنایع دستی و

با توجه به اهمیت و استعدادهای فراوان بالقوه ی گردشگری در منطقه الموت، این تحقیق به منظور شناسایی هرچه بیشتر جاذبه ها و ارائه راهکارهای لازم جهت پیشبرد گردشگری در راستای رسیدن به اهداف مورد نظر، منطقه الموت و پیاده راه الموت-دوهزار را مورد بررسی قرار می دهد.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- طرح مسأله

الموت واقع در شمال غرب پایتخت ایران و شمال شرق استان قزوین، با داشتن اقلیم نیمه کوهستانی، آثار و بناهای تاریخی و ویژگی های خاص فرهنگی مستعد جذب گونه های متفاوت توریست است. این منطقه ی غنی از نظر جاذبه های گردشگری، به دلیل دور افتادن از شاهراه های ارتباطی کشور و طبعاً تا حدودی ناشناخته ماندن، تاکنون آنچنان که شایسته آن است مورد اقبال گردشگران قرار نگرفته است. همینطور است مسیر گردشگری الموت-دوهزار که در عین شایستگی های موجود برای جذب گردشگر، تا به حال عملاً توفیقی در این زمینه نداشته است.

سفرهای گردشگری کوتاه مدت یا یک روزه به تازگی مورد اقبال کارشناسان و تورگردانان قرار گرفته اند و سمینارهایی نیز در این مورد برگزار گردیده^۱ که ضرورت توجه به گونه سفرها را انکار ناپذیر می سازد. این موضوع، به علاوه نزدیکی الموت به پایتخت پرجمعیت و پر امکانات ایران، می تواند پنجره ای تازه را در برابر دیدگان مشتاق گردشگران بالقوه بگشاید. با گذراندن ۲۲۰ کیلومتر مسافت از پایتخت می توان به محلی در قلب کوه های البرز رسید که روزگاری به علت غیر قابل دسترس بودن، پناهگاه گروه های بزرگی از فدائیان، پیروان اسماعیلیه و ستاد فرماندهی رهبر نظامی و عقیدتی آن گروه یعنی حسن صباح بوده است. هرچند تأکید زیادی در این بخش به سفرهای کوتاه مدت شد، اما آنچه در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته، نه فقط سفرهای کوتاه مدت، که گردشگری به معنای عام آن است.

کوه های شمال الموت واقع در بخش مرکزی البرز با قله های بالای ۴۰۰۰ متر، وجود یخچال های دائمی، زیربناهای طبیعی برای ورزش هایی مانند کوهنوردی، صخره نوردی و اسکی به شمار می روند که خود، از قابلیت های جذب گردشگرهای ورزشی برخوردارند. قلعه های قدیمی، گورستان ها، امامزاده ها، فرهنگ ها، گویش ها و نحوه ی خاص زندگی روستایی همه و همه از جذابیت های سرزمین کمتر شناخته شده ی الموت هستند. اشکال متفاوت و خاص توپوگرافیک موجود در امتداد دره و رود الموت که پرتگاه های عمیقی را ایجاد کرده، از جاذبه های ژئوتوریستی الموت محسوب می شوند. کوه های صخره ای کناره ی اندج رود در مسیر روستای اندج نیز غارهای فراوانی را در خود جای داده است.

^۱ به عنوان نمونه همایشی که در سال ۱۳۸۷ با حضور تعدادی از اساتید دانشگاه و مسئولان نظام بانکی و مدیران گردشگری با عنوان سفرهای کوتاه مدت در تبریز برگزار شد.

بهبود وضع زندگی، ایجاد فرصت های شغلی، احیاء سنت های بومی و حفظ و تقویت صنایع دستی که همگی این ها باعث ارتقاء سطح معیشتی و اقتصاد خانوارهای روستایی فراوان ساکن منطقه می شود، و همچنین زنده نگهداشتن فرهنگ ها، سنت ها، باورها، گویش ها، لهجه ها، بازی های محلی، مراسم، اعتقادات و گرایش های مذهبی، لباس و پوشش، صنایع کوچک و سنتی محلی، همه و همه در گرو شناساندن جاذبه های توریستی منطقه به گردشگران است. راه توسعه ی پایدار در الموت، با توجه به محدودیت های سرمایه گذاری در سایر بخش ها (که ناشی از فقر زیرساخت های تولیدی و اقتصادی از جمله حمل و نقل است)، از کنار جاذبه های فراوان گردشگری منطقه می گذرد.

۱-۲- انگیزه انتخاب موضوع

منطقه مورد نظر ما در این تحقیق (الموت)، در بخش مرکزی رشته کوه البرز قرار دارد. اقلیم خاص البرز به همراه جاذبه های گوناگون گردشگری از قبیل جاذبه های طبیعی، ورزشی، درمانی و تاریخی، به خودی خود عامل مهمی در جلب توجه پژوهشگران رشته های گردشگری محسوب می شود. با توجه به سفرهایی که در سال های اخیر به منطقه ی الموت داشته ام، و وجود دوستان خوب بومی و تشویق ها و دلگرمی های آن ها، مرا بر آن داشت که به تحقیق در مورد این منطقه ی غنی از ظرفیت های گردشگری بپردازم. به ویژه این که در جستجوهای که برای یافتن منابع انجام دادم، پی بردم در گذشته تحقیق و پژوهش جامع در مورد گردشگری این منطقه انجام نشده است و بیشتر به قلعه الموت پرداخته شده و بعد از آن معرفی تعدادی از روستاهای منطقه مثل گرمارود و آتان به عنوان روستاهای هدف گردشگری، از مهم ترین پژوهش های انجام شده در مورد گردشگری الموت است. همچنین یک اثر در شرف ثبت جهانی (قلعه الموت)، به اهمیت انتخاب این منطقه می افزاید.

۱-۳- اهداف تحقیق

شناسایی و معرفی جاذبه های گردشگری منطقه، شناخت تهدیدها و محدودیت های موثر در توسعه ی صنعت گردشگری و توجه ویژه به پایداری توسعه ی این صنعت، اهداف عمومی این تحقیق است.

-الف: اهداف کلی

شناسایی قابلیت های گردشگری منطقه الموت در جذب گردشگران داخلی و خارجی و در نتیجه بالا رفتن توانایی های اقتصادی منطقه و ایجاد اشتغال برای ساکنین منطقه، و همچنین رسیدن منطقه الموت به جایگاهی در گردشگری که بخشی از نیازهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اشتغال مردم منطقه را تأمین نماید.

- ب: اهداف جزئی

شناخت بنیان های جغرافیایی و جاذبه های طبیعی، تاریخی، مذهبی و ورزشی منطقه ی الموت،

شناسایی مسیر گردشگری پیاده راه الموت-دوهزار،

تلاش در راستای حفاظت از محیط زیست منطقه و نگهداری صحیح و اصولی از جاذبه های گردشگری منطقه منطبق با توسعه ی پایدار.

۱-۴- سوالات و فرضیه های تحقیق

- ۱- آیا بررسی و شناسایی جاذبه های گردشگری منطقه الموت، پتانسیل های لازم را جهت جذب توریست و ایجاد اشتغال و افزایش درآمد برای ساکنین محلی دارد؟
- ۲- آیا مرمت و بازسازی قلعه الموت و راه های دسترسی به آن می تواند موجب افزایش توریست در منطقه شود؟
- ۳- آیا شناسایی جاذبه های گردشگری مسیر الموت-دوهزار، به توسعه ی فعالیت های جهانگردی کمک می کند؟

با در نظر گرفتن سوال های تحقیق، فرضیات غالب به صورت زیر دسته بندی می شوند:

- ۱- جاذبه های گردشگری منطقه الموت اعم از جاذبه های طبیعی، تاریخی، ورزشی، فرهنگی و مذهبی؛ پتانسیل های لازم را جهت جذب توریست و ایجاد اشتغال و به تبع آن افزایش درآمد و ارتقای سطح عمومی زندگی برای ساکنین محلی دارد.